

EUROREG

CENTRUM EUROPEJSKICH
STUDIÓW REGIONALNYCH I LOKALNYCH
UNIwersytet Warszawski

Koniunktura gospodarcza i mobilizacja społeczna w gminach II. Podsumowanie badań

Grzegorz Gorzelak

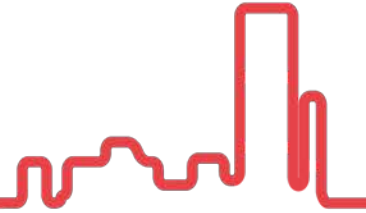
współpraca:

J.Hryniewicz, B.Jałowiecki, A.Płoszaj, M.Smętkowski

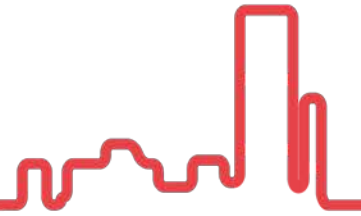
Seminarium EUROREG, 3.12.2015

Badania nad Polską Lokalną

- „Polska Lokalna” 1986-1990.
 - „uśpiony potencjał”;
 - ogląd schyłku realnego socjalizmu „od dołu”;
 - pionierskie, ogólnopolskie interdyscyplinarne badania o dużym ładunku empirycznym;
 - seria wydawnicza – w Internecie 38 pozycji.
- Koniunktura gospodarcza i mobilizacja społeczna w gminach, 1995-1997
 - badania ankietowe (zwrot ponad 1000 ankiet w 1995 r.);
 - studia przypadków – gminy sukcesu: ankiety wśród mieszkańców i przedsiębiorców;
 - zróżnicowania sprawności samorządów lokalnych w wielkich regionach historycznych;
 - ograniczona rola mobilizacji społecznej.

Gminy sukcesu

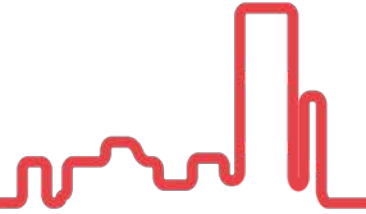

- Transformacja systemowa z perspektywy Dzierzgonia, współpraca z FRDL, 1998:
 - obóz naukowy, pogłębione badania, książka;
 - dużo „smaczków” (modele restrukturyzacji PGR, rola instytucji, rola lidera. defraudacja w kasynie gminnych pieniędzy itd.);
- Historie sukcesu lokalnego, współpraca z „Wspólnotą”, 1998: publikacja o członkach Klubu Sukcesu Lokalnego (bez sukcesu).
- Dynamics and Factors of Local Success in Poland – we współpracy z CASE, 1999

Kolejne studia i badania

- Program Inicjatyw Lokalnych 1991-1993, ogląd 10 gmin po latach od otrzymania znaczących środków PHARE: hipoteza o czynnikach sukcesu lokalnego, 2000.
- CROSSBORDER 1994: ponad 190 zbadanych projektów w 114 gminach Polski Zachodniej.
- Miasta „upadłe”, 2007: 13 miast przechodzących restrukturyzację przemysłową.
- Polska lokalna 2007: 65 odwiedzonych gmin, wywiady, analizy.

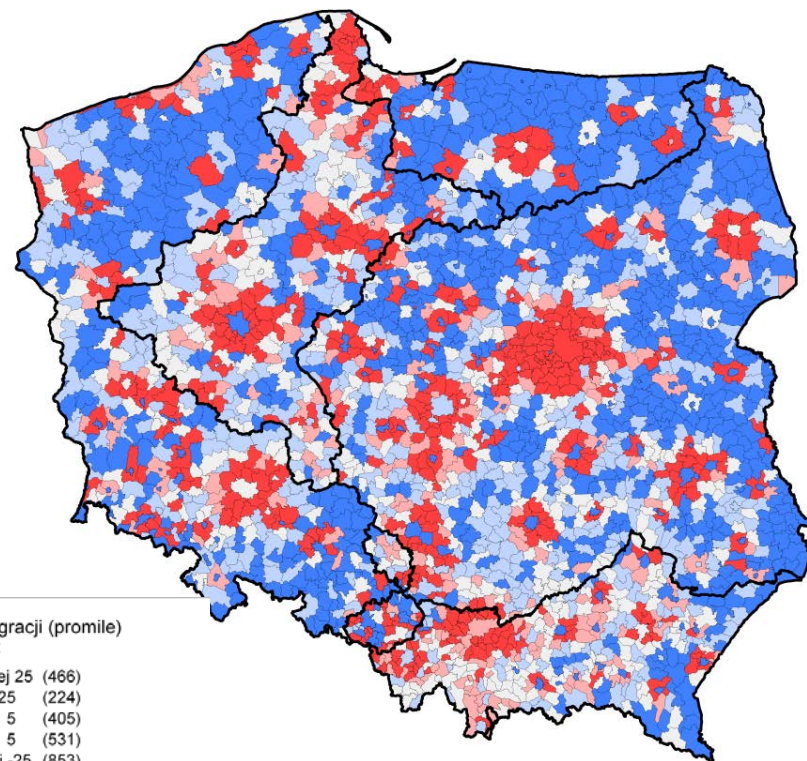
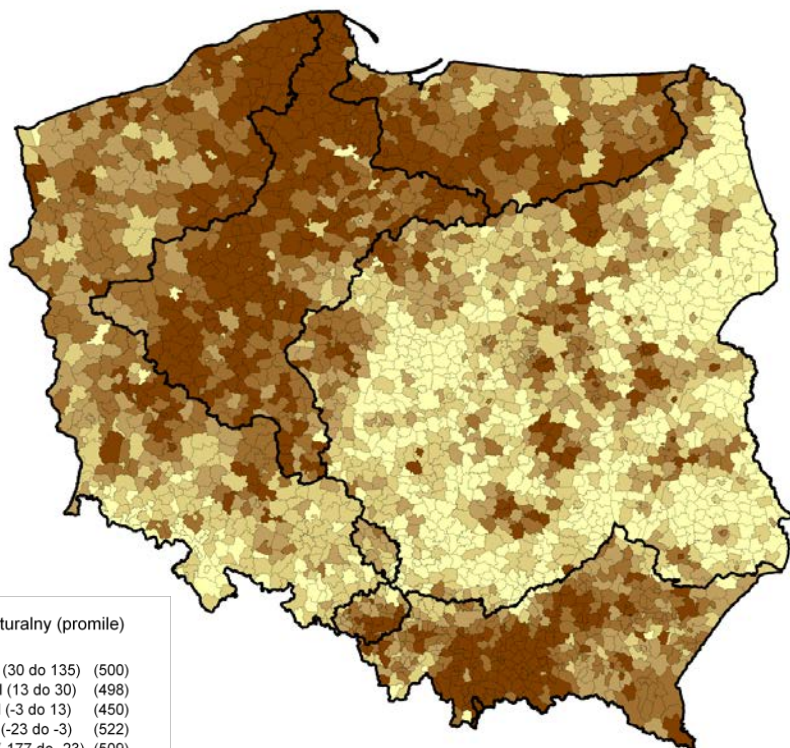
Zarys badań i prezentacji

- Twarde dane
- Wyniki badań ankietowych
- Co różnicuje? Historia czy metropolizacja?
- Przypadki sukcesu lokalnego po latach
- Wnioski

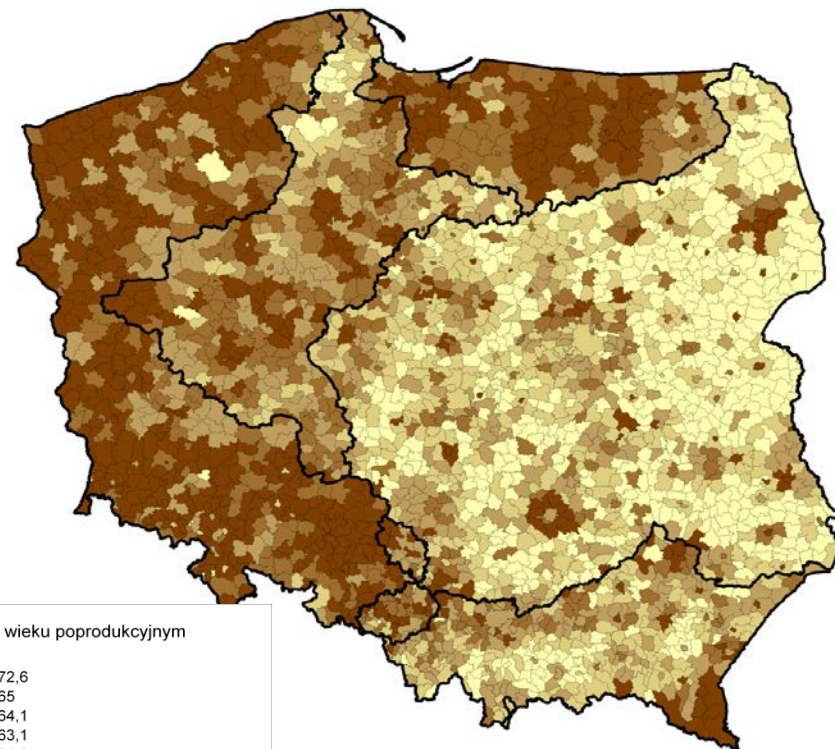
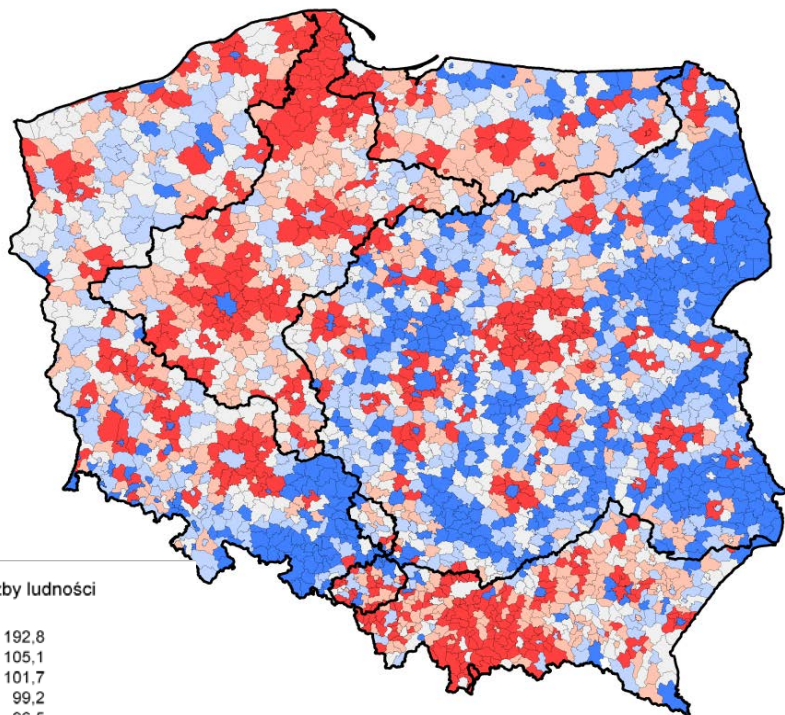
Przyrost naturalny 2002-2012

Bilans migracji 2002-2012

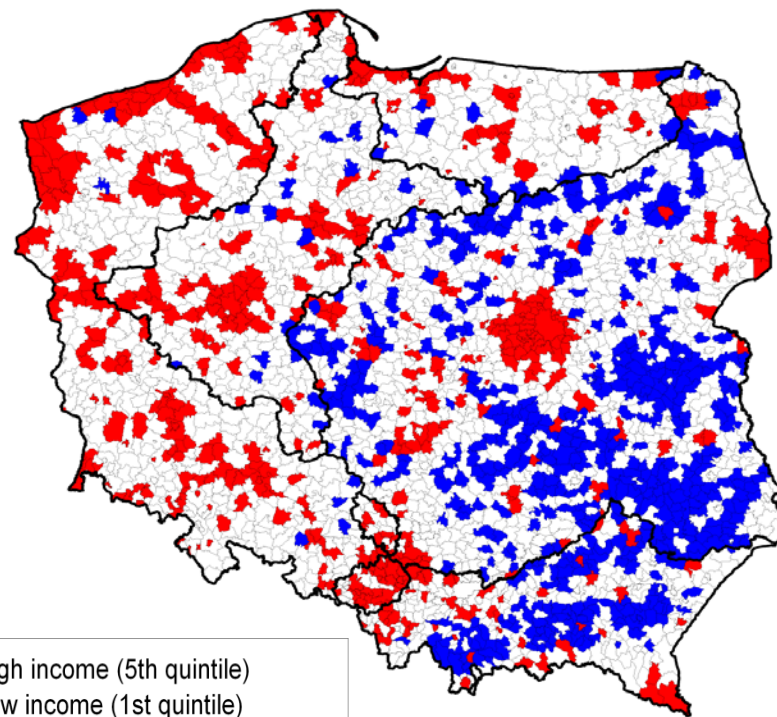
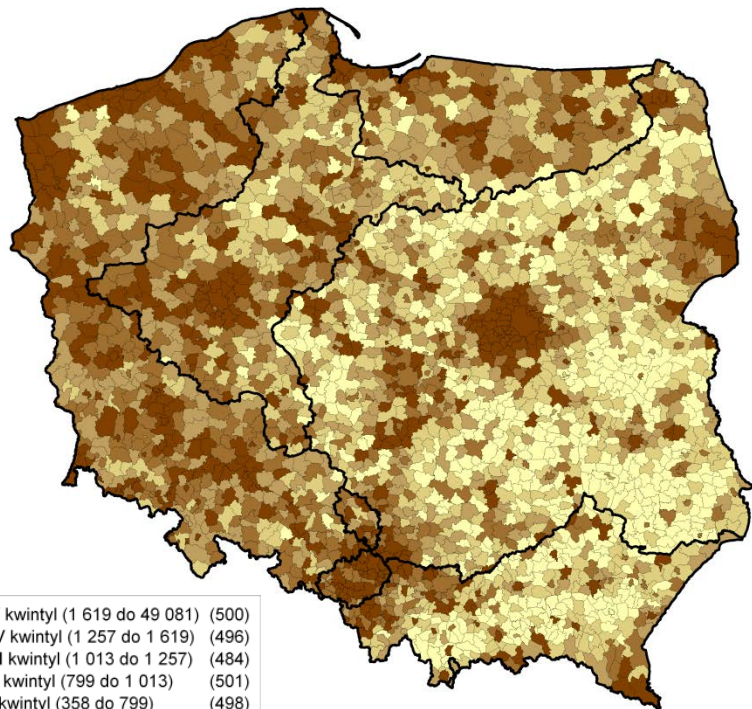

Zmiana liczby ludności 2002-2012

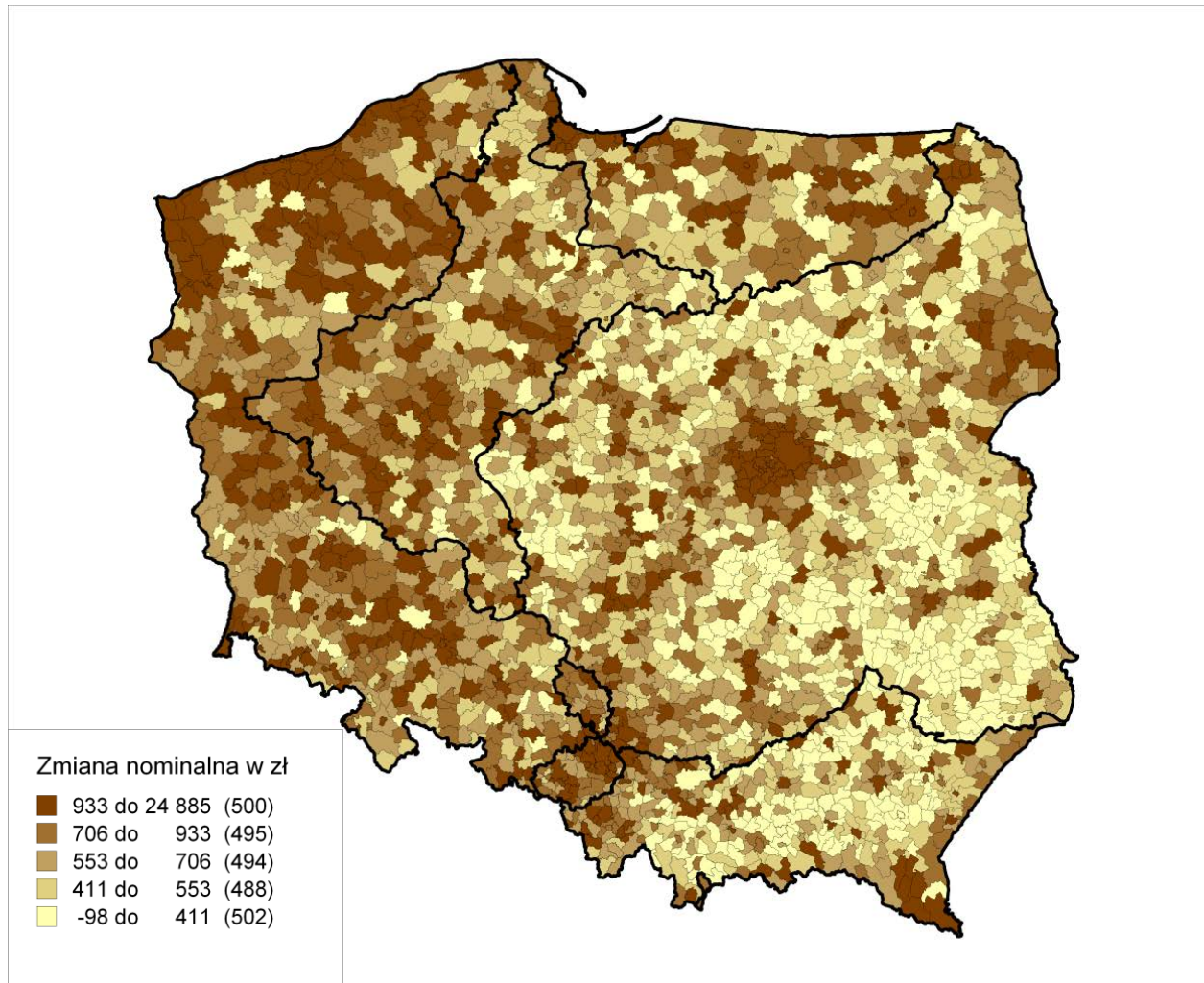
Udział osób w wieku produkcyjnym 2012

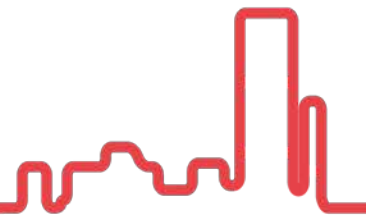
Dochody własne i udziały w podatkach per capita 2012

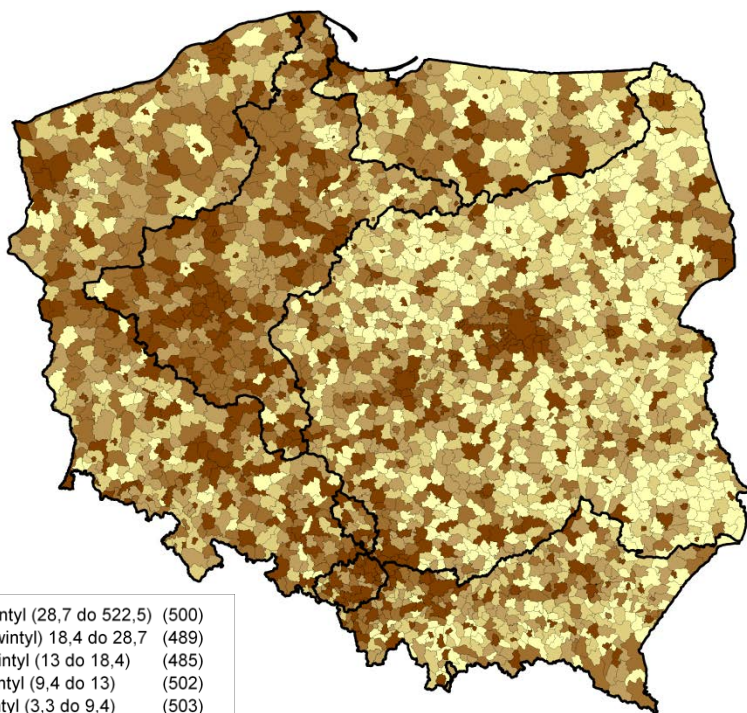
Zmiana dochodów własnych i udziałów w podatkach 2002-2012

Działalność gospodarcza, 2012

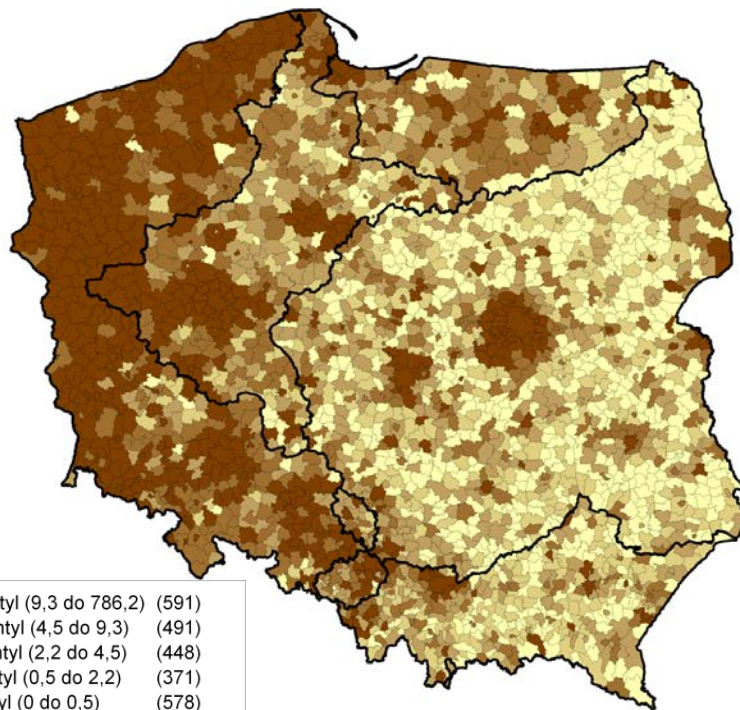

Miejsca pracy poza rolnictwem w
podmiotach zatrudniających pow. 9 osób
na 100 osób w wieku produkcyjnym

V kwintyl (28,7 do 522,5)	(500)
IV (kwintyl) 18,4 do 28,7	(489)
III kwintyl (13 do 18,4)	(485)
II kwintyl (9,4 do 13)	(502)
I kwintyl (3,3 do 9,4)	(503)

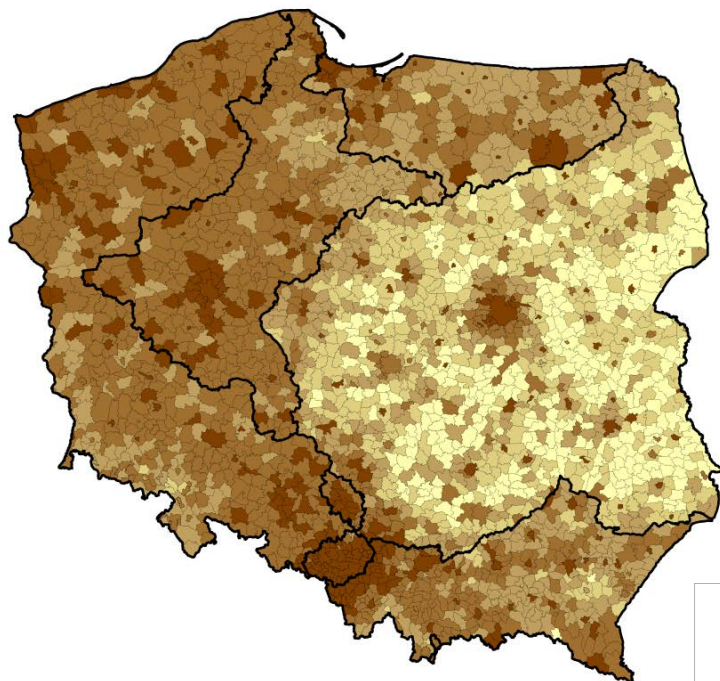
Spółki z udziałem kapitału
zagranicznego na 10 tys.
mieszkańców

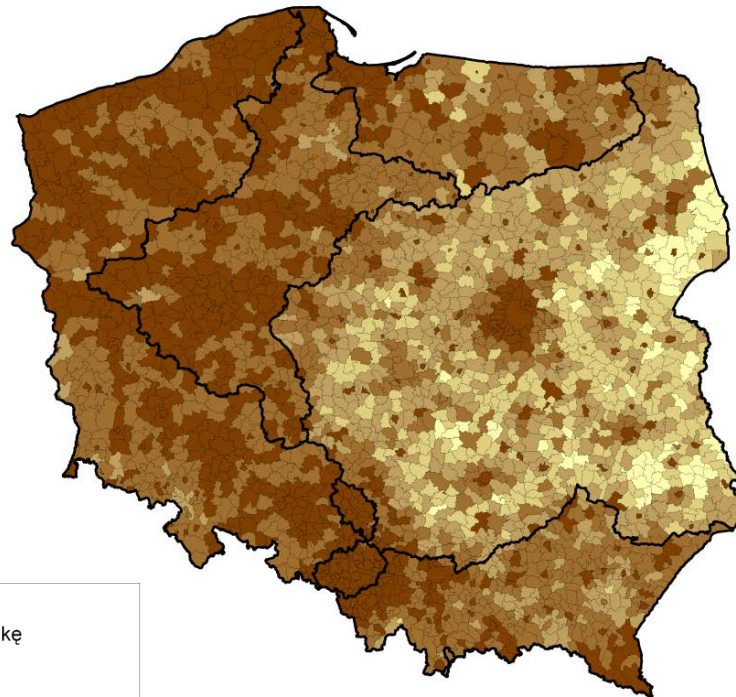
V kwintyl (9,3 do 786,2)	(591)
IV kwintyl (4,5 do 9,3)	(491)
III kwintyl (2,2 do 4,5)	(448)
II kwintyl (0,5 do 2,2)	(371)
I kwintyl (0 do 0,5)	(578)

Odsetek mieszkań wyposażonych w łazienkę

2002

2012

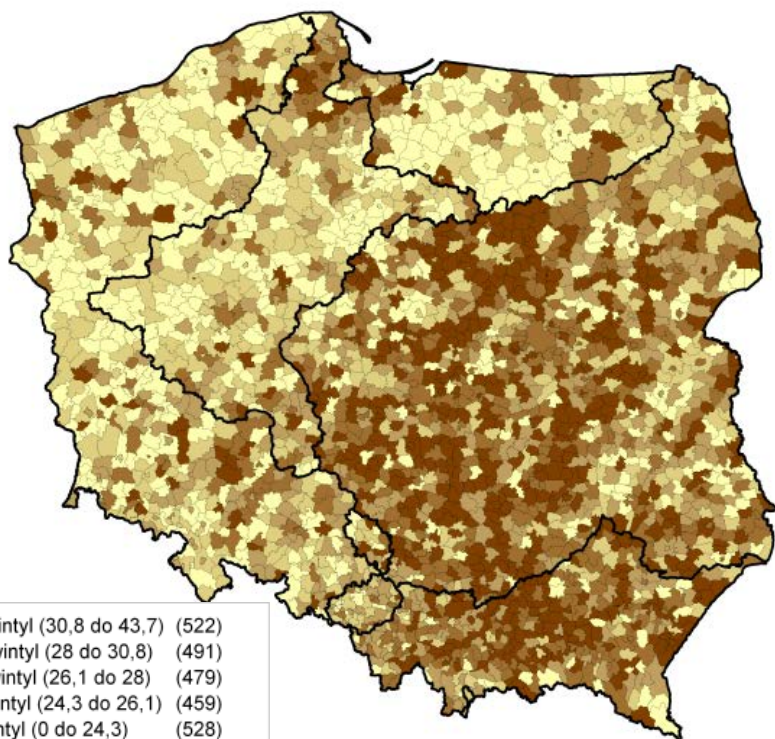

Odsetek mieszkań
wyposażonych w łazienkę

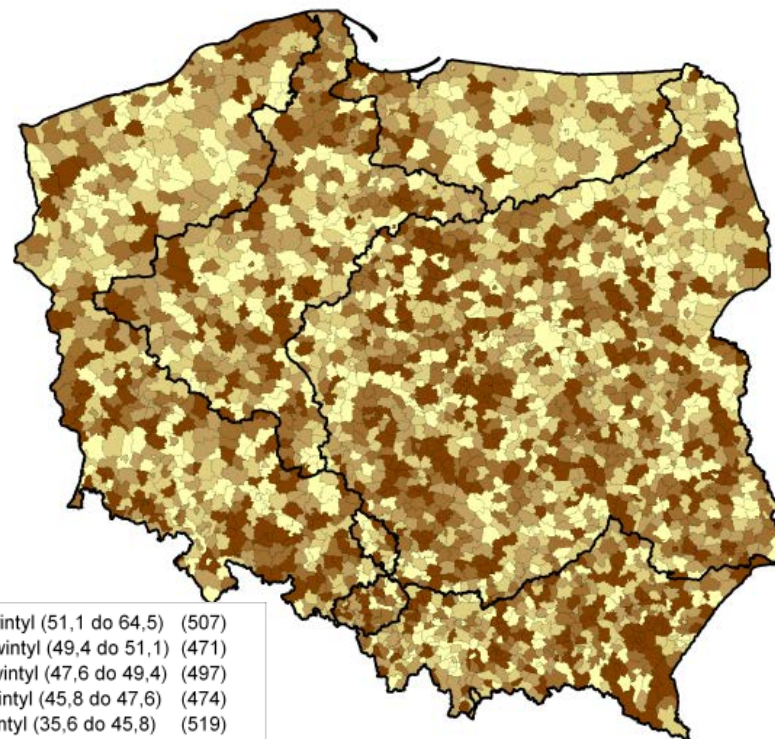
- 90 do 100 (807)
- 80 do 90 (834)
- 70 do 80 (495)
- 60 do 70 (274)
- 38 do 60 (69)

Wyniki egzaminu gimnazjalnego w części przyrodniczej

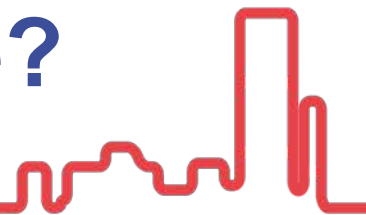
2002

2012

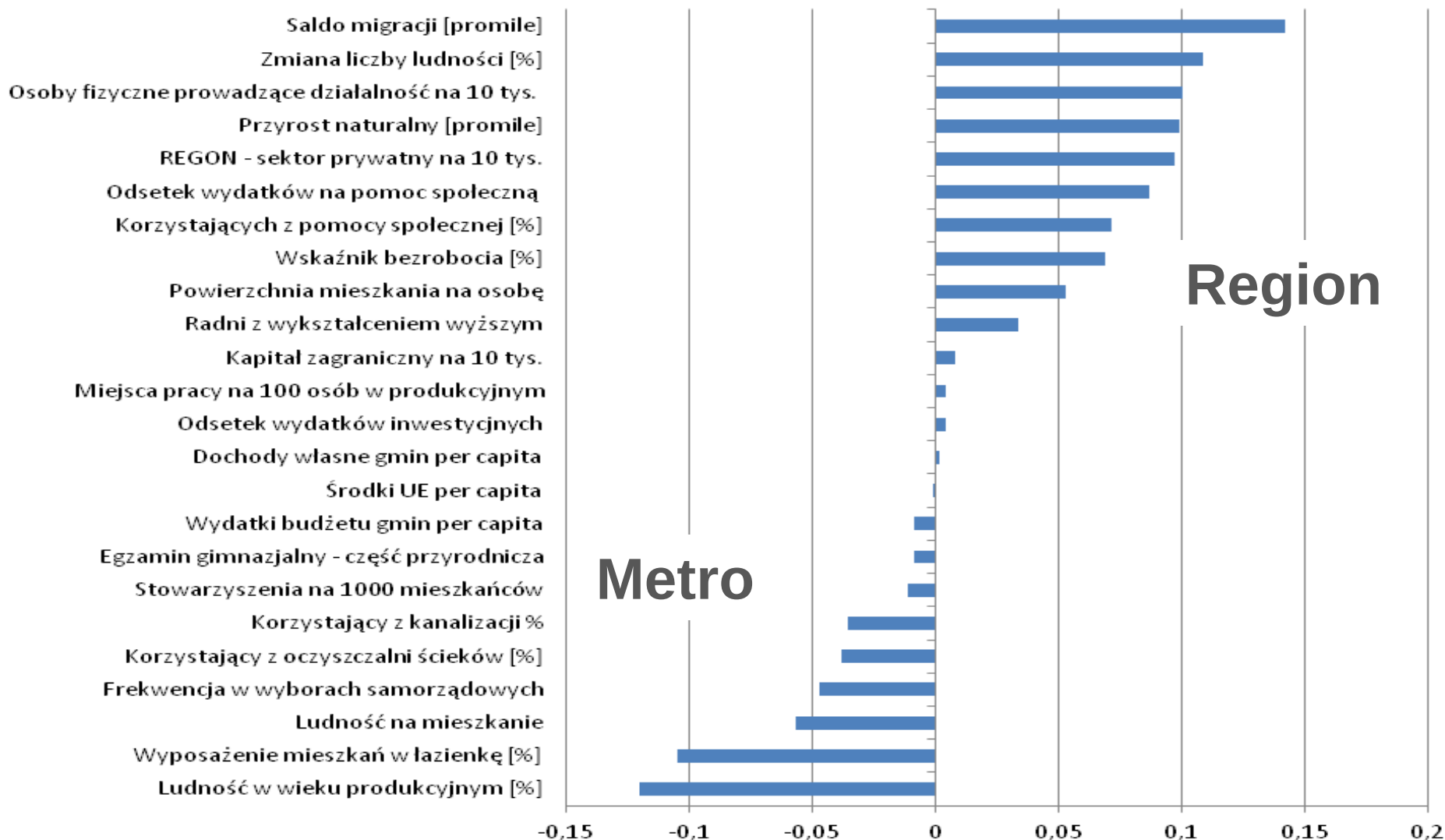

Co różnicuje regiony historyczne?

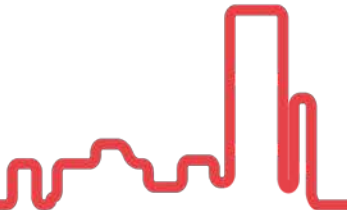

1. **Wymiar „Demograficzno-infrastrukturalna”:**
Kongresówka versus Ziemie Zachodnie i Północne
2. **Wymiar „Rodzinna (duże i żywotne gospodarstwa domowe)”:** Galicja i w mniejszym stopniu
Wielkopolska versus Ziemie Zachodnie i Północne
3. **Wymiar „Ekonomiczny”:** Wielkopolska versus
Galicja (słaba dyskryminacja)

Metropolitalny a regionalny wymiar różnicowań

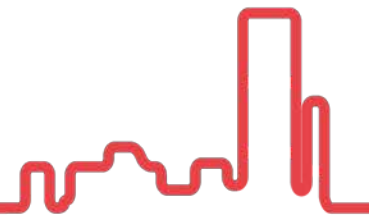

Wnioski

1. Czynniki demograficzno-infrastrukturalne nie przekładały się wprost na procesy społeczno-gospodarcze zachodzące w gminach liczących do 50 tys. mieszkańców w różnych regionach historycznych.
2. Wskazuje to na możliwość odniesienia sukcesu społeczno-gospodarczego również przez gminy gorzej wyposażone infrastrukturalnie i znajdujące się w gorszej sytuacji demograficznej, jak też na ryzyko poniesienia porażki przez gminy charakteryzujące się dobrze rozwiniętą infrastrukturą i lepszą sytuacją demograficzną.

Ankiety: reprezentatywne

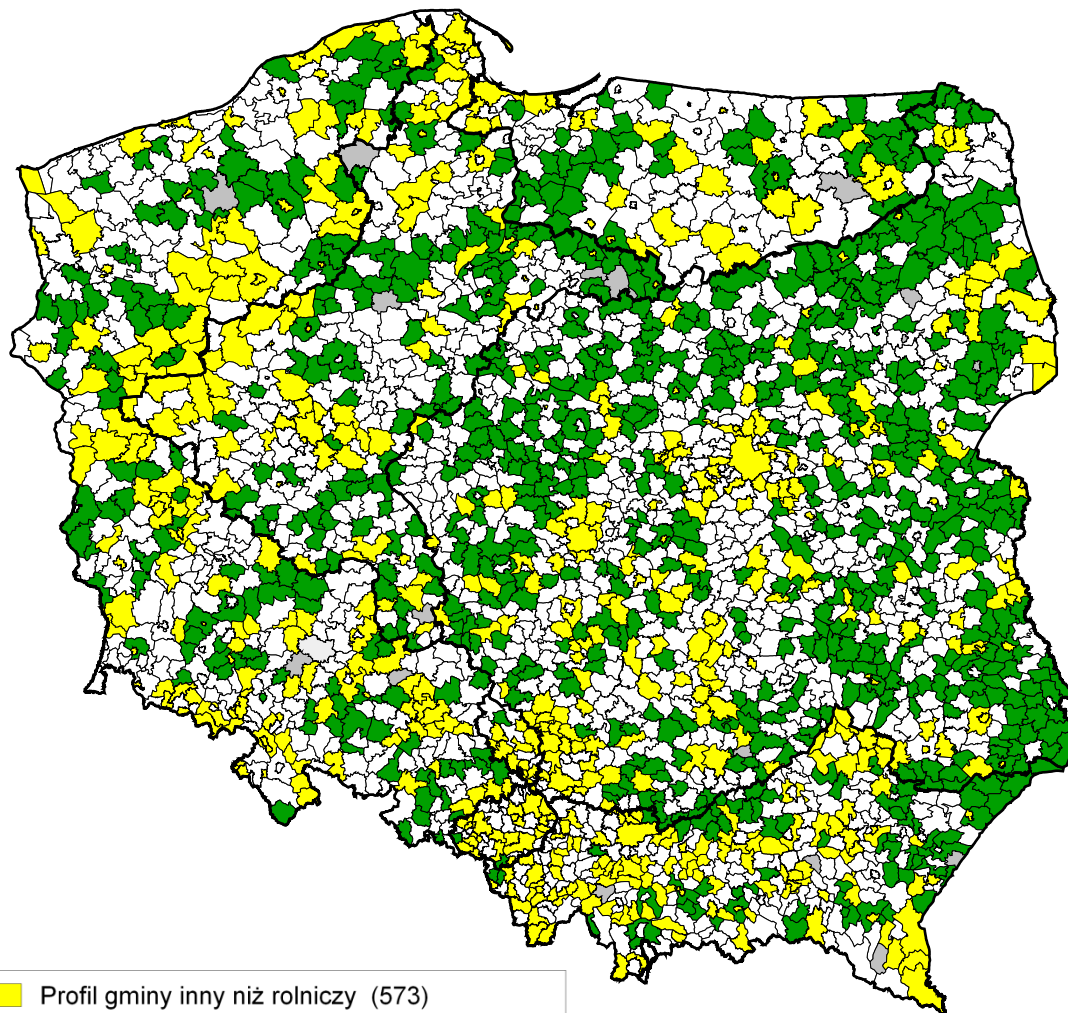
2013: 1350

2015: 1150

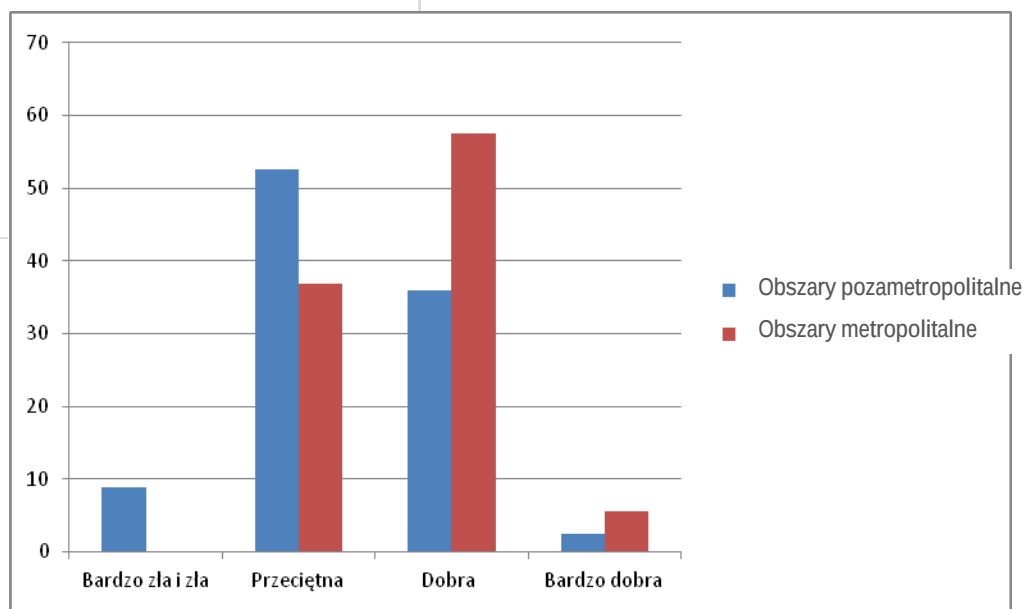
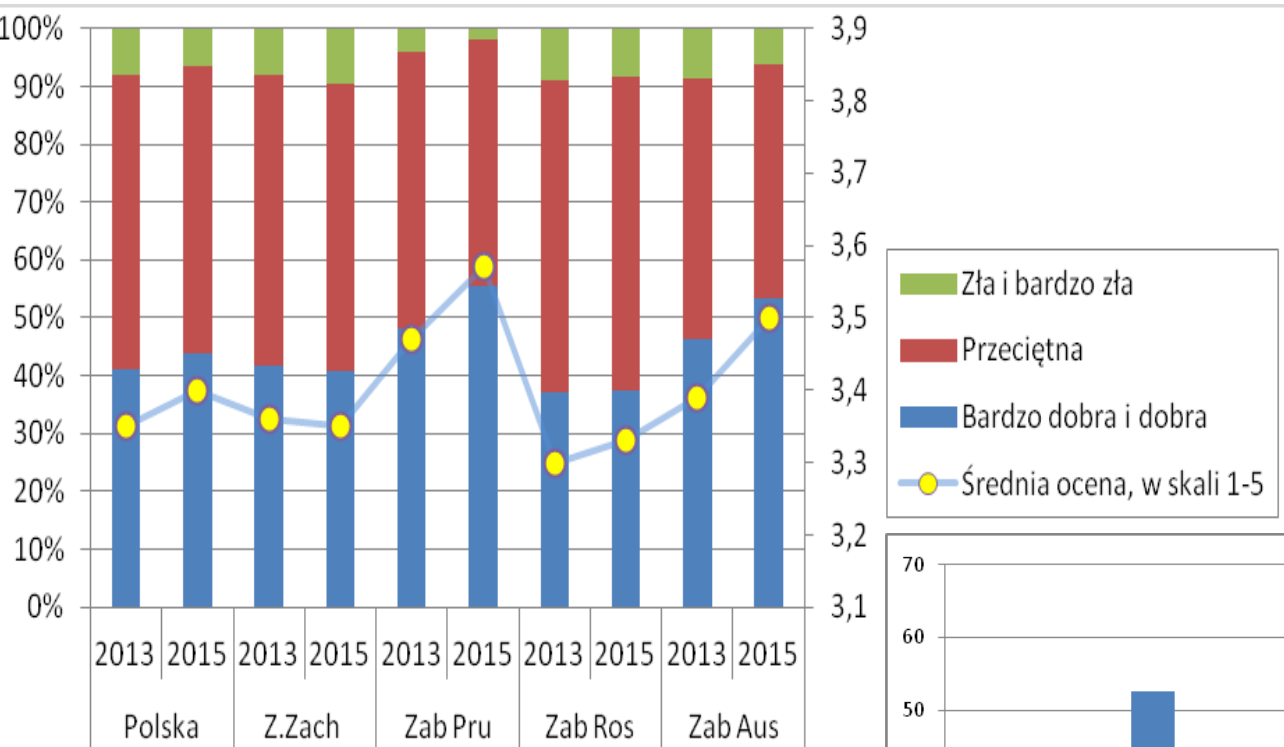

Rolniczy profil gminy

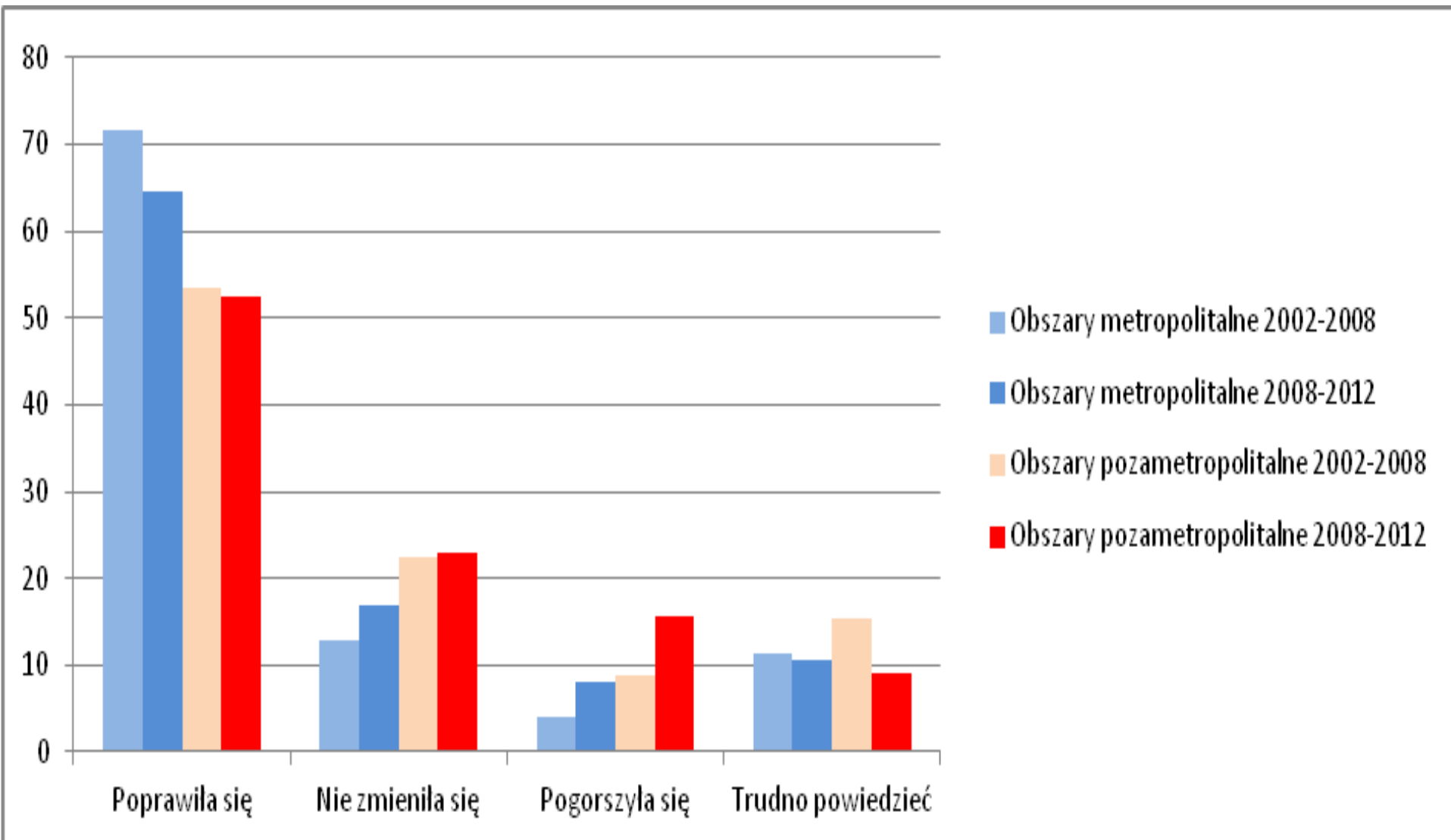

- Profil gminy inny niż rolniczy (573)
- Rolniczy profil gminy (708)
- Gminy, które odpowiedziały na ankietę (1251)

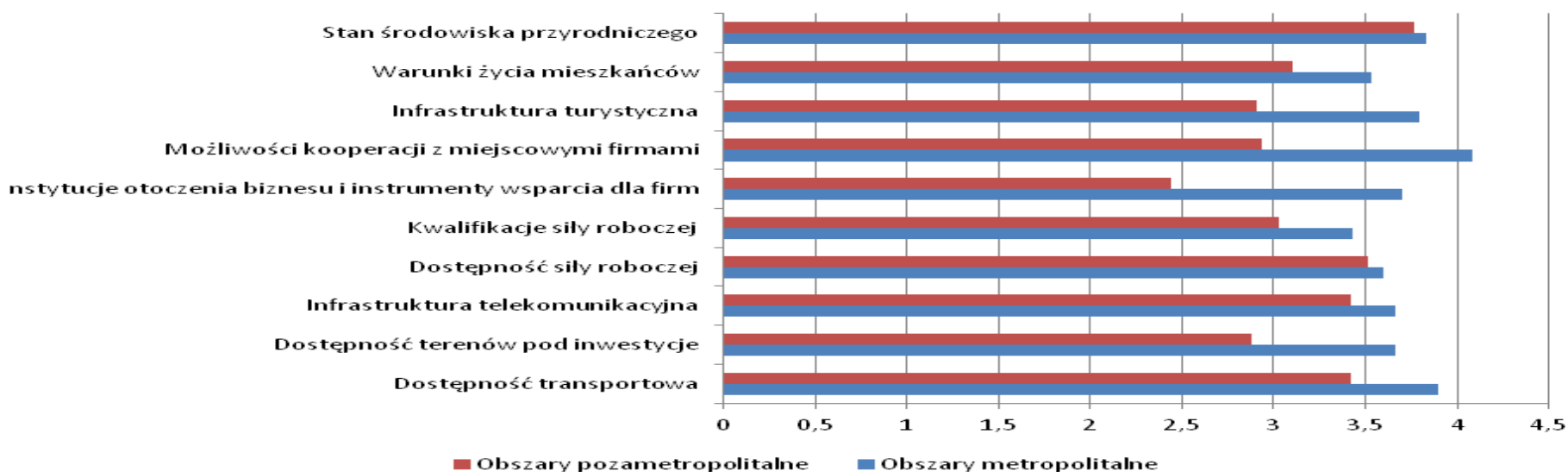
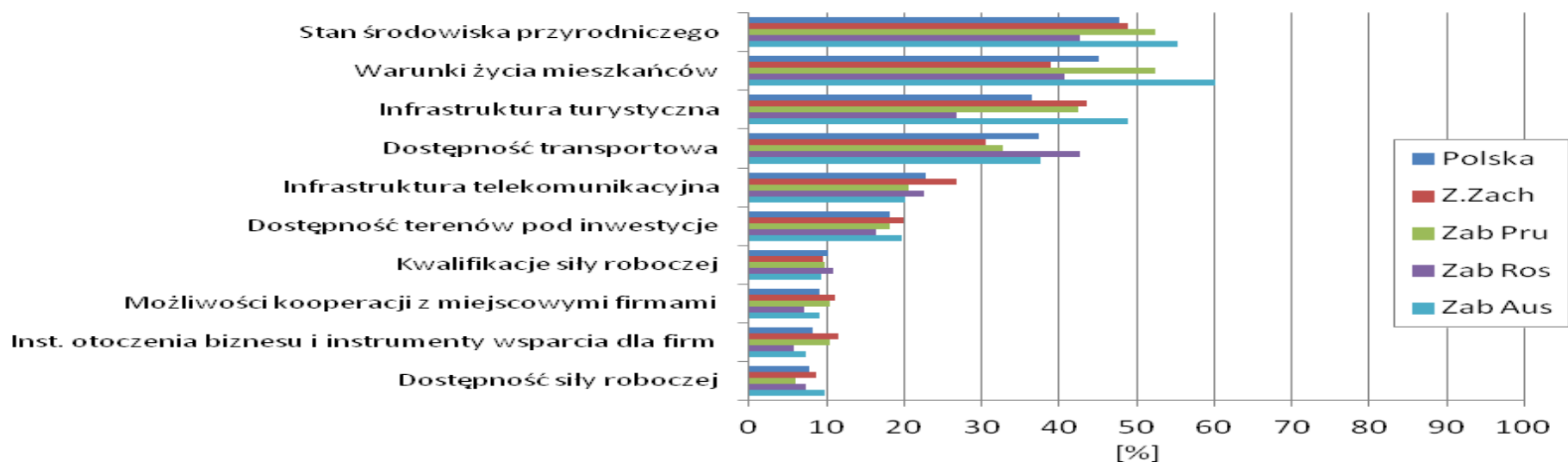
Ocena sytuacji gospodarczej gminy

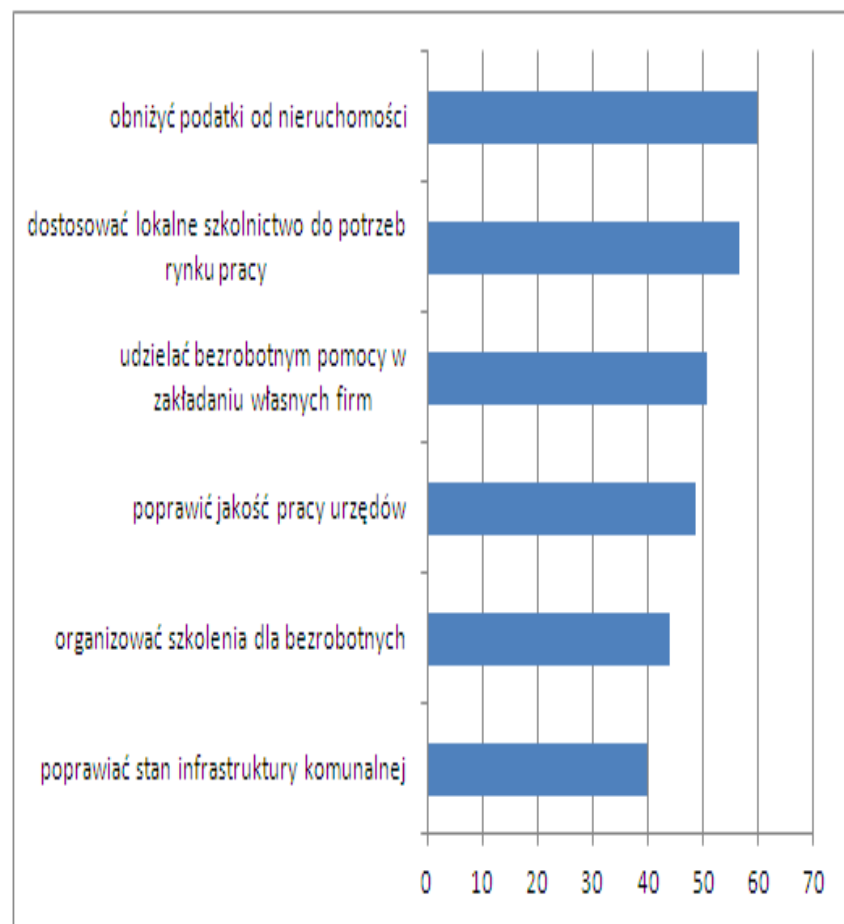
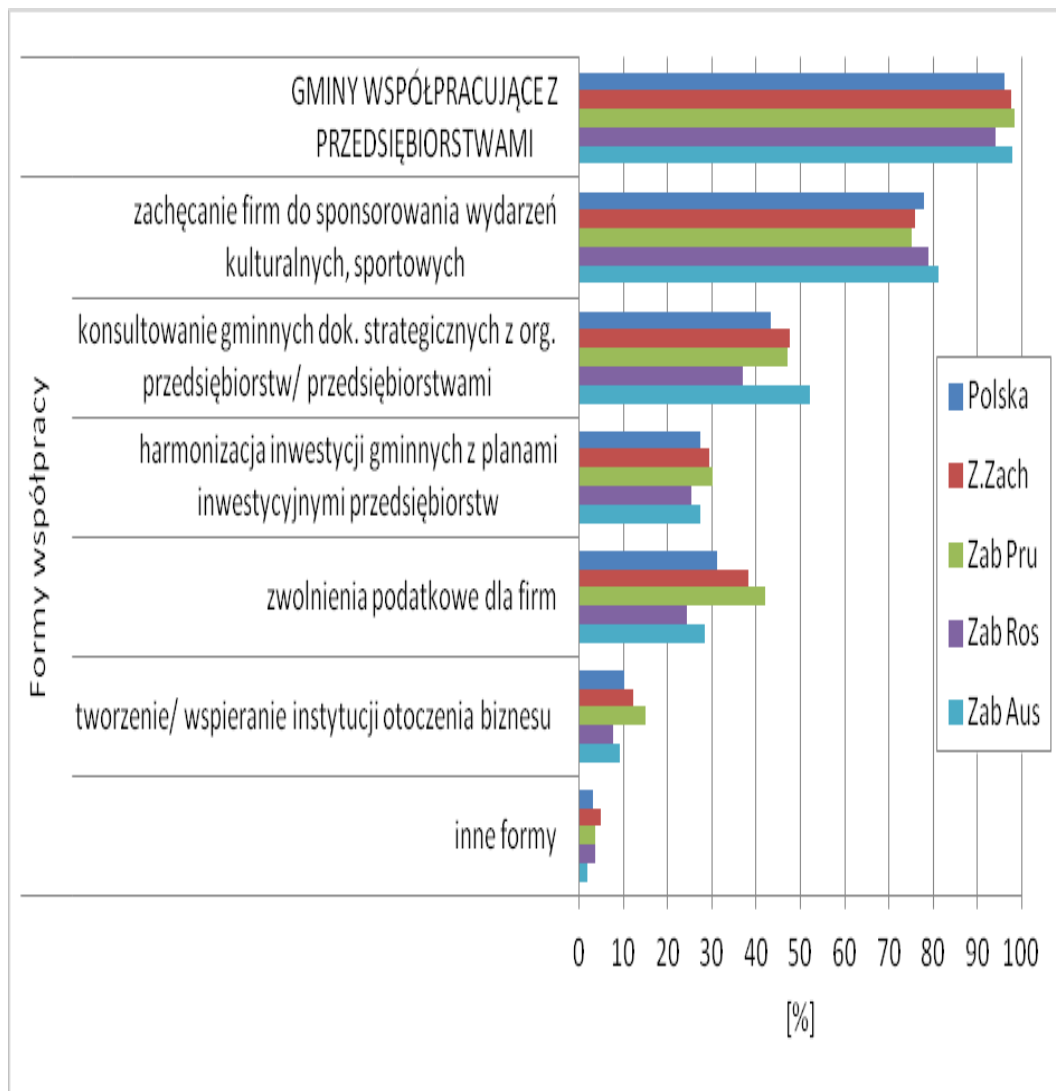
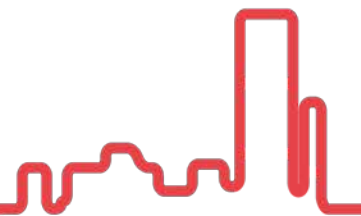
Zmiany sytuacji gospodarczej gminy

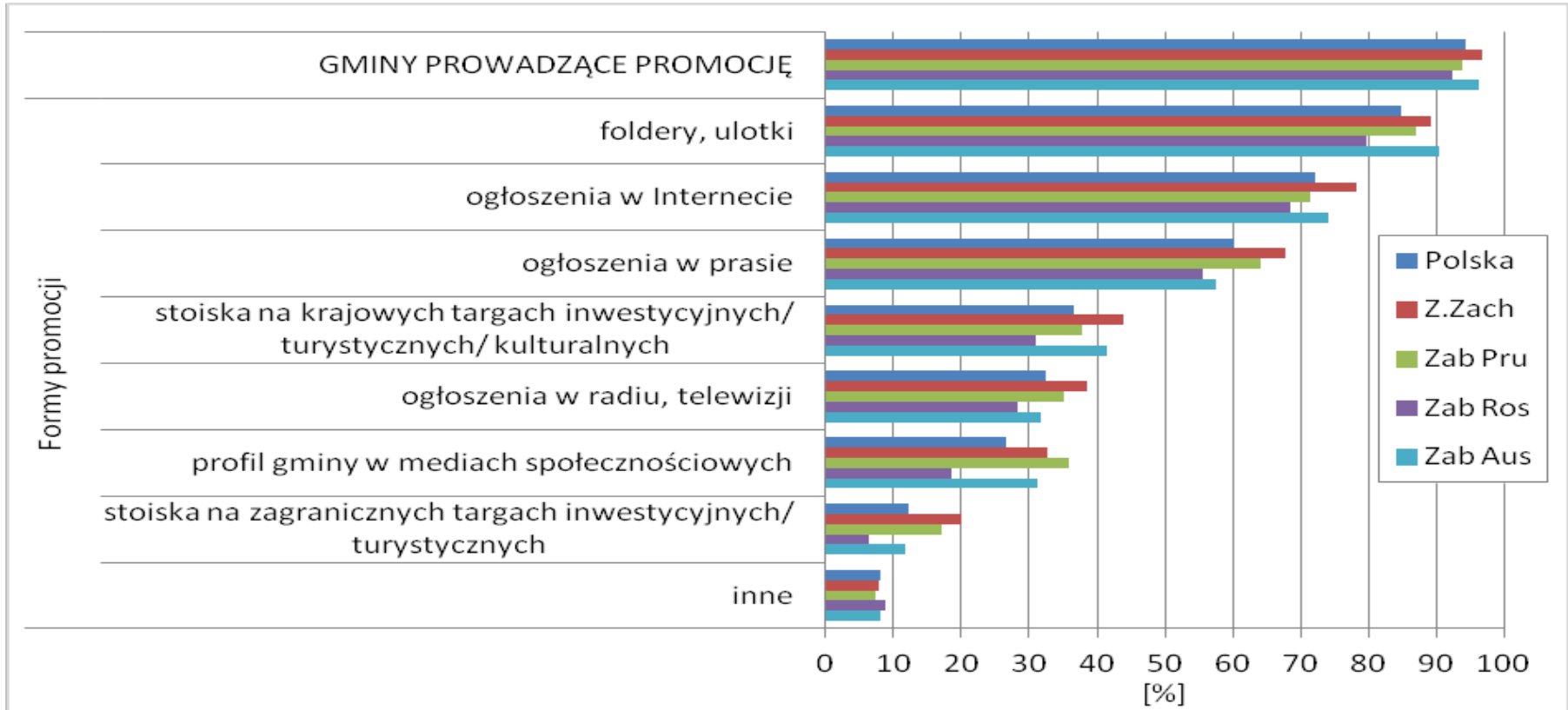
Samoocena atrakcyjności gminy – nie potwierdzają tego optymizmu przedsiębiorcy

Przedsiębiorco, daj pieniądze....

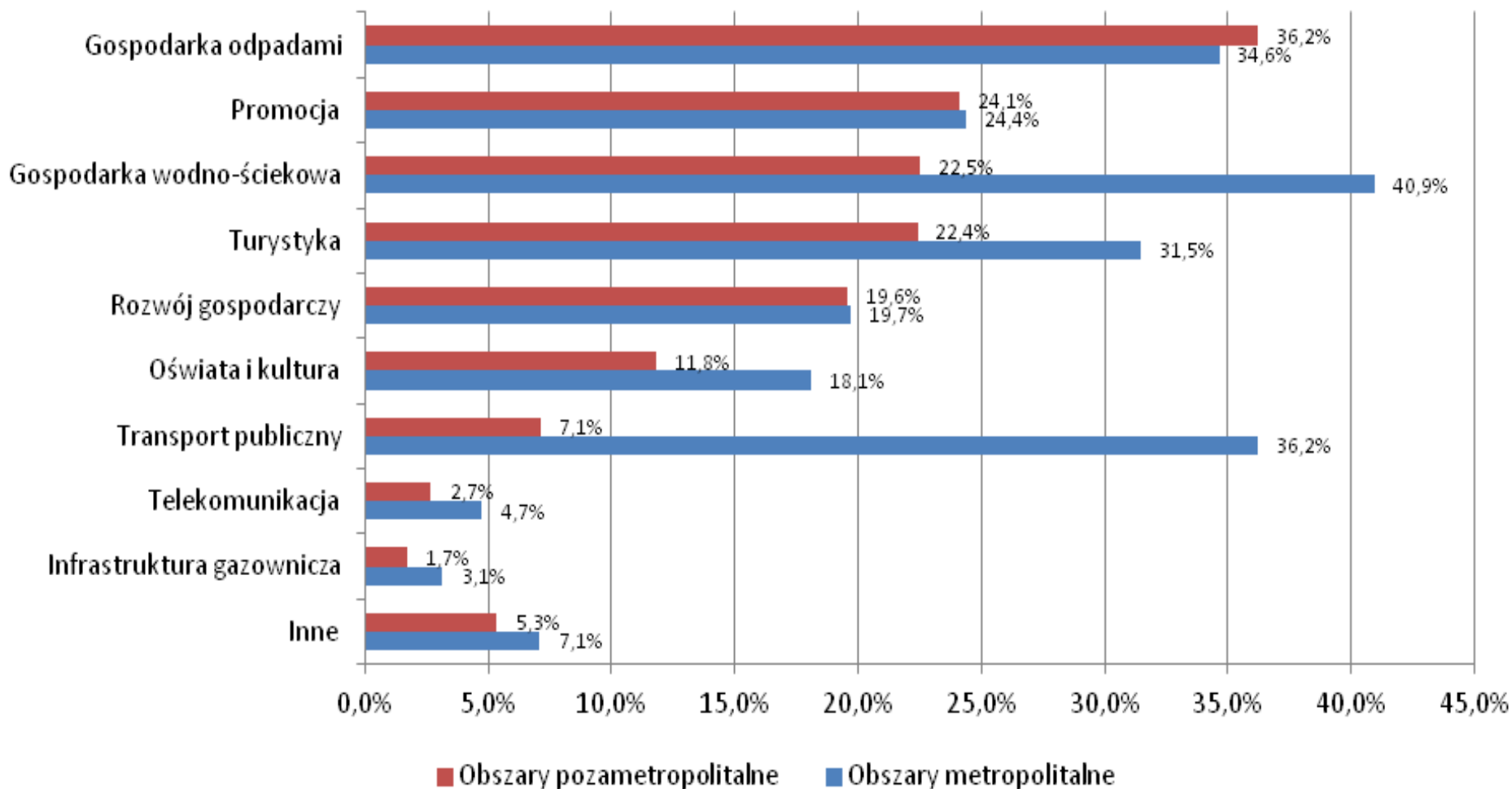
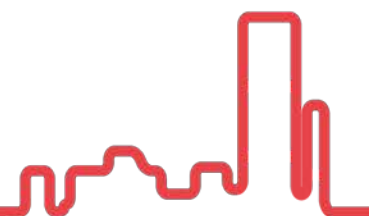

Formy promocji gminy

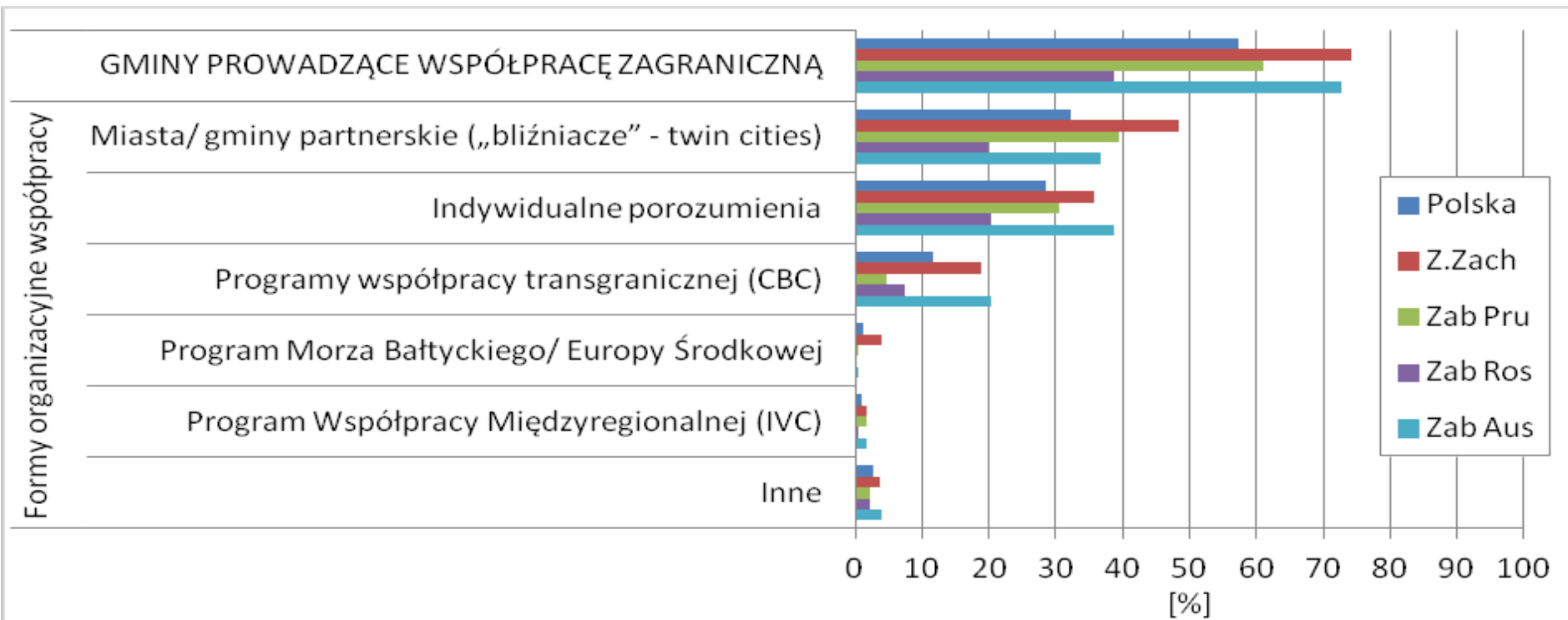

Efekty promocji „częściowe”. Radykalny wzrost w porównaniu z 1995-1997

Współpraca międzygminna

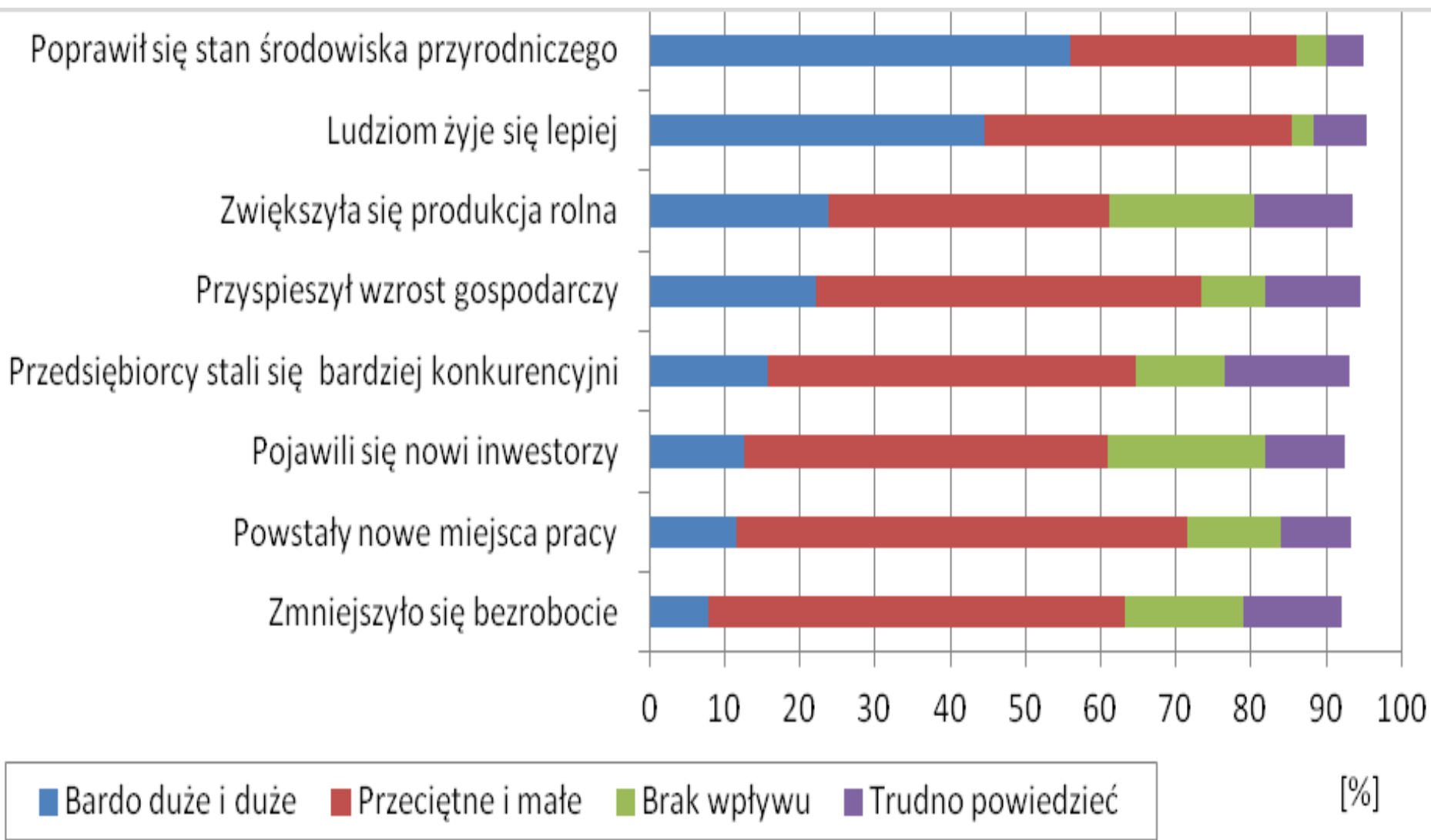

Współpraca międzynarodowa

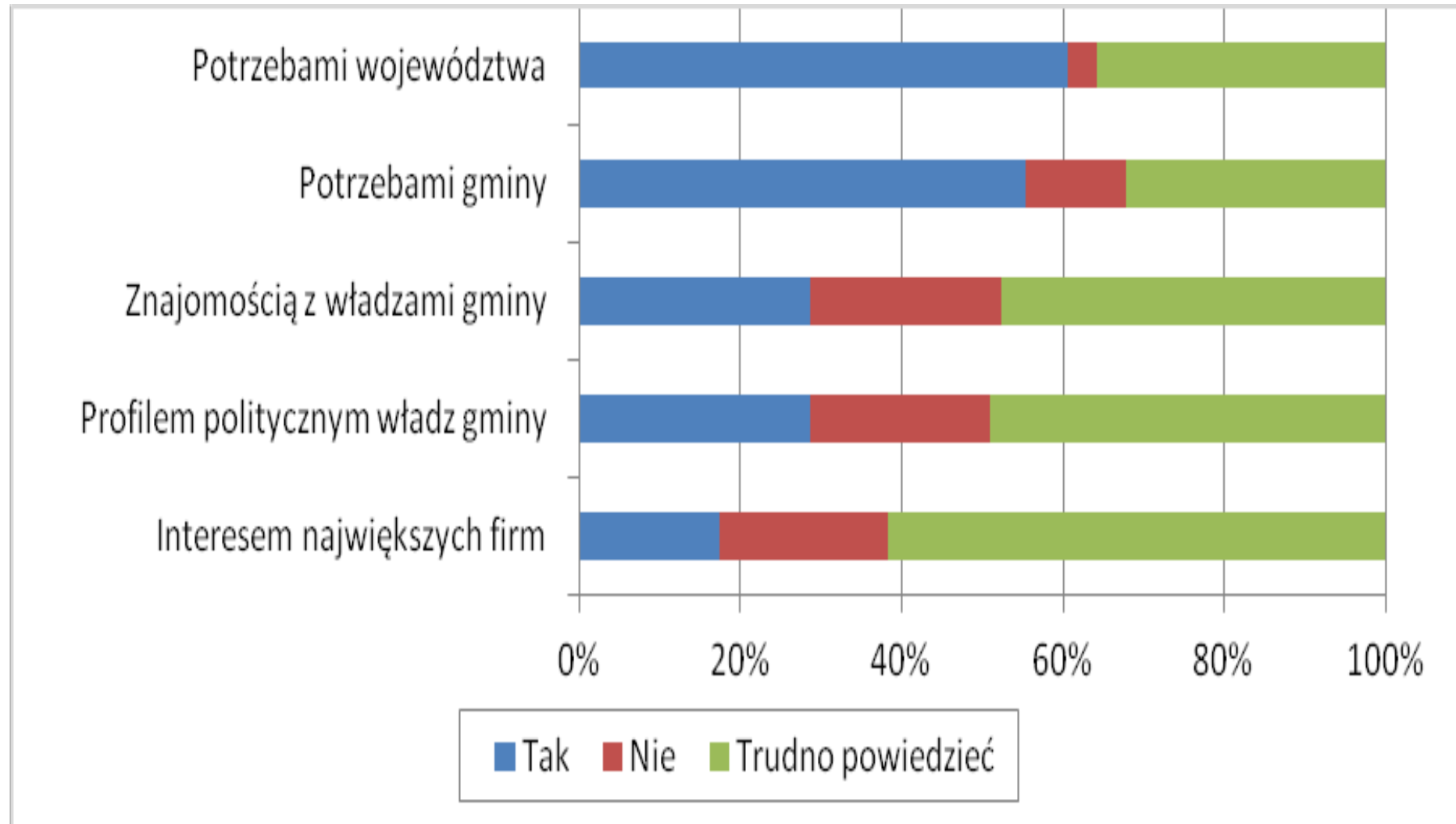

Regiony historyczne	1995	2013
Kongresówka	17,1	38,8
Galicja	32,0	72,6
Wielkopolska	52,7	61,1
Ziemie Zachodnie	50,4	74,3
Polska	33,7	57,2

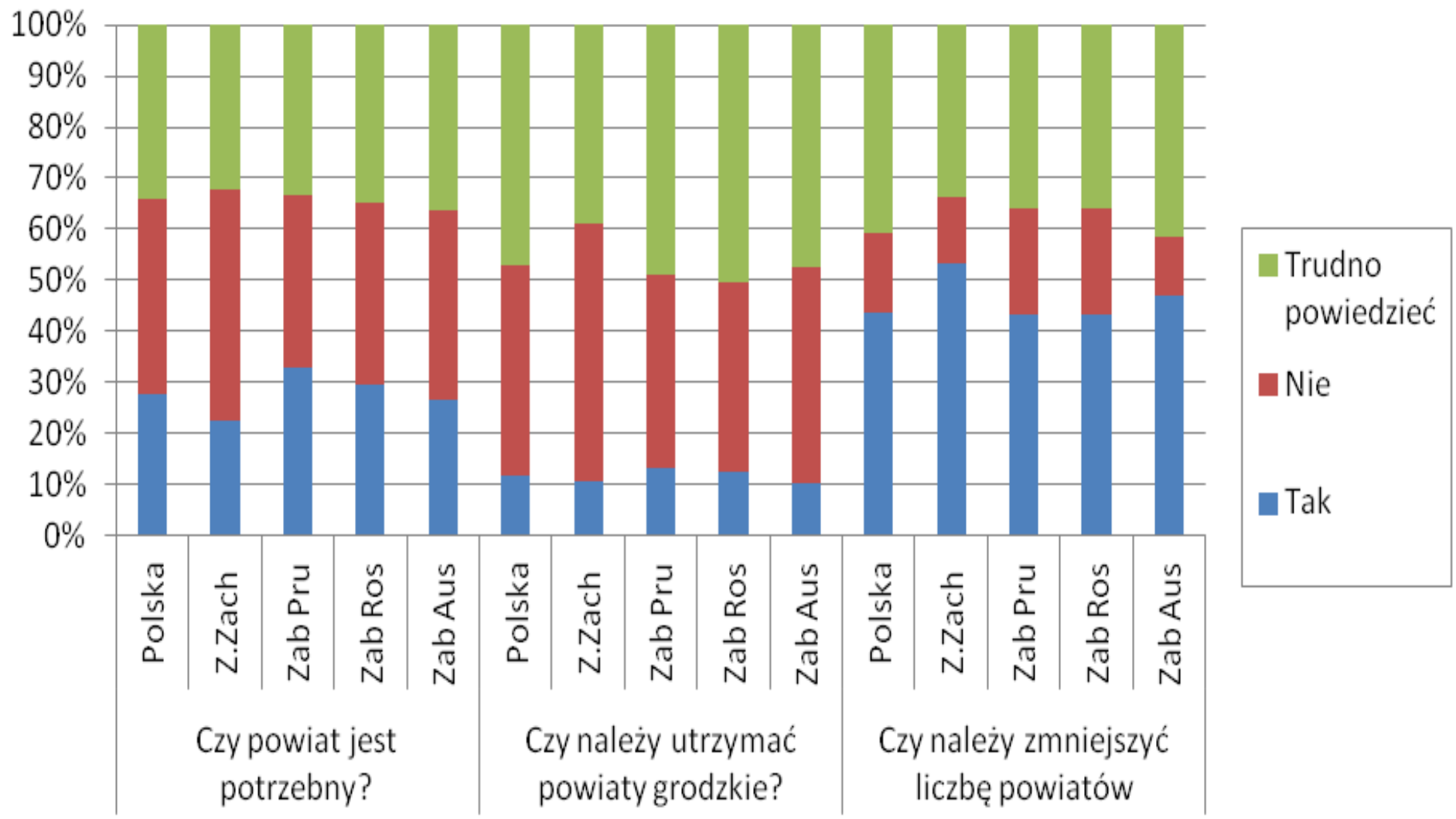
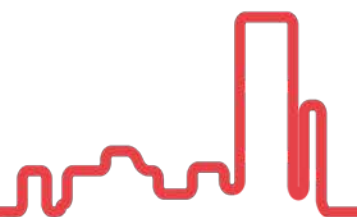
Efekty wykorzystania środków Unii Europejskiej w gminie

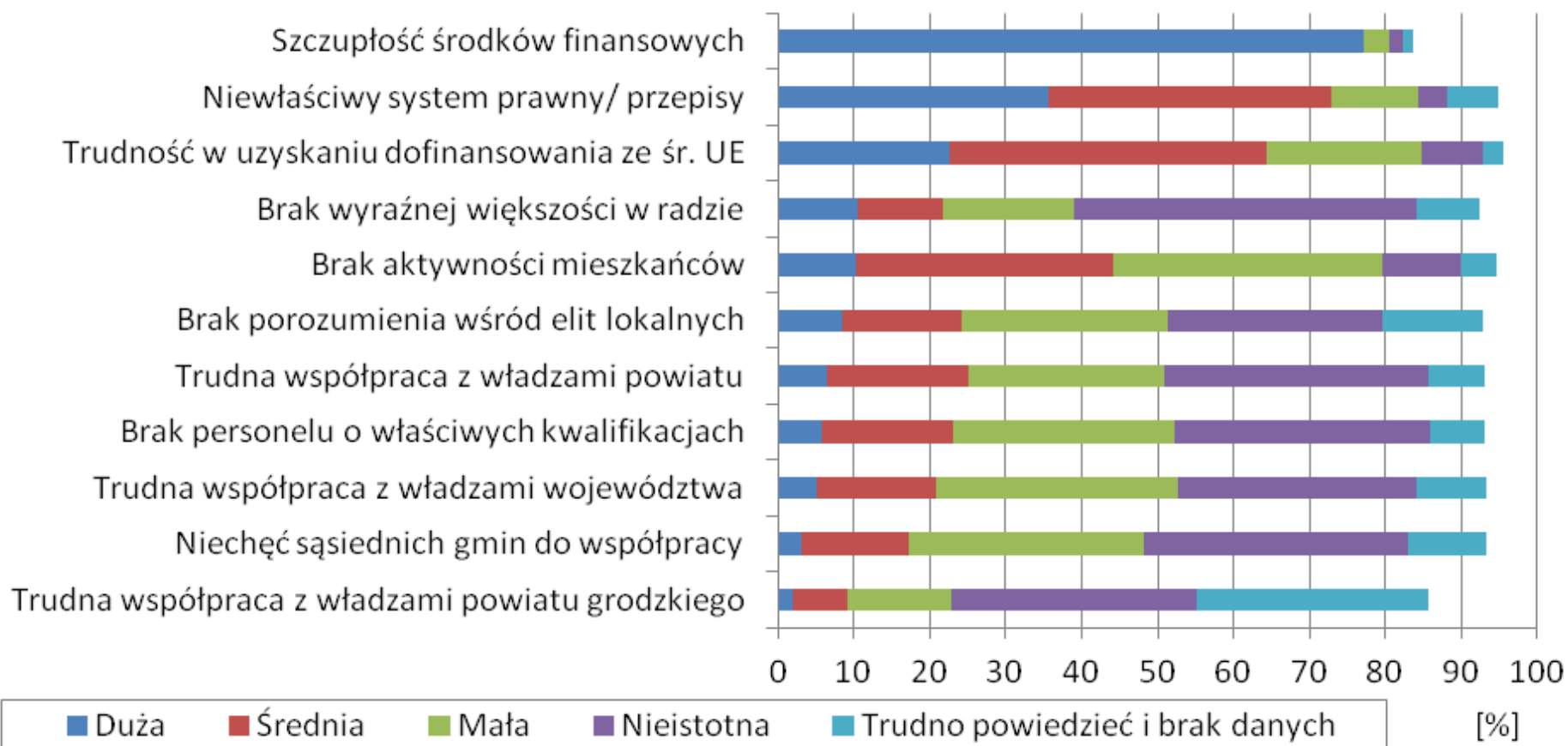
Przesłanki podziału przez województwa na gminy środków z Unii Europejskiej

Ocena powiatów

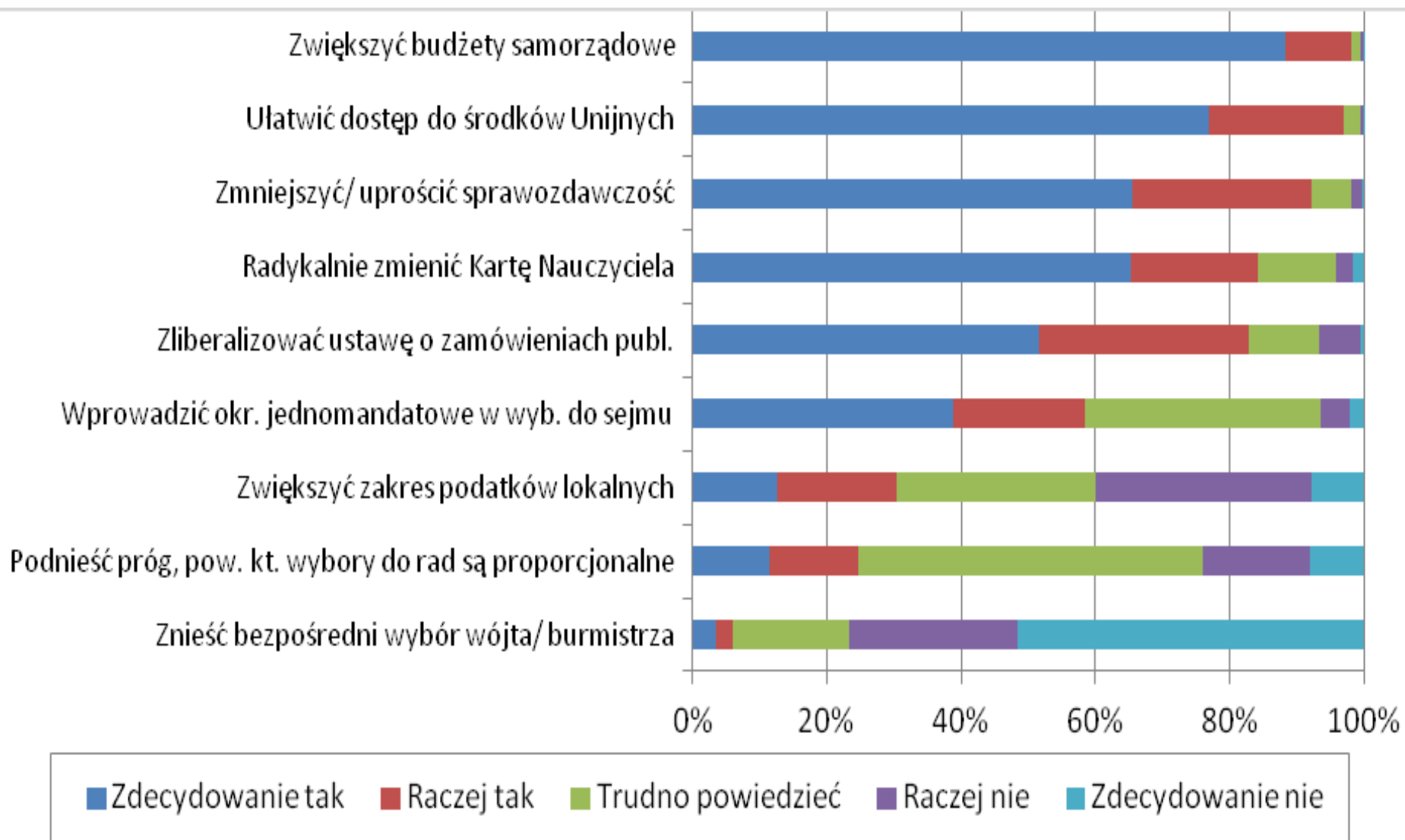

Bariery w opinii gmin

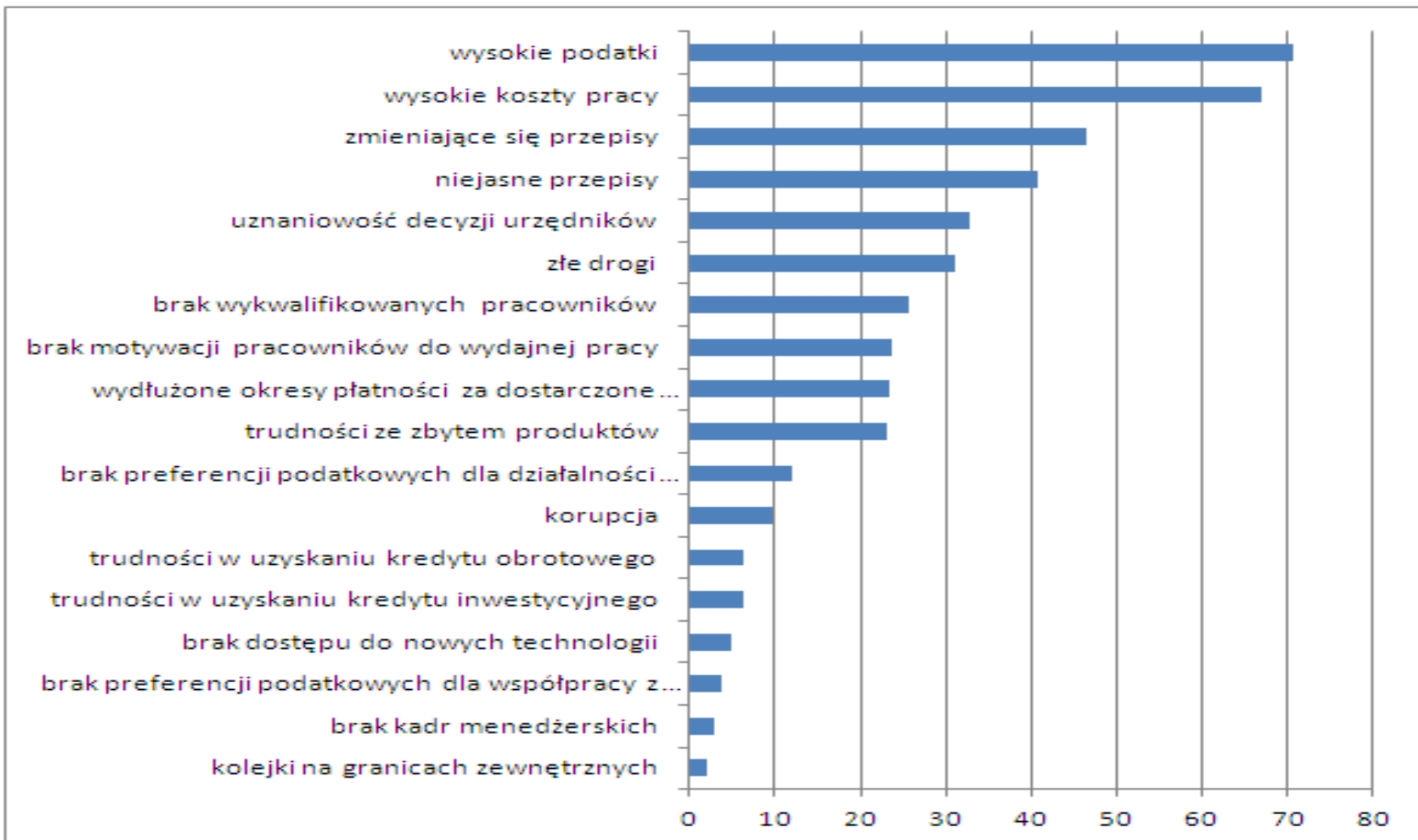

Bariery bardzo stabilne przez prawie 20 lat!

Sugestie zmian wg gmin

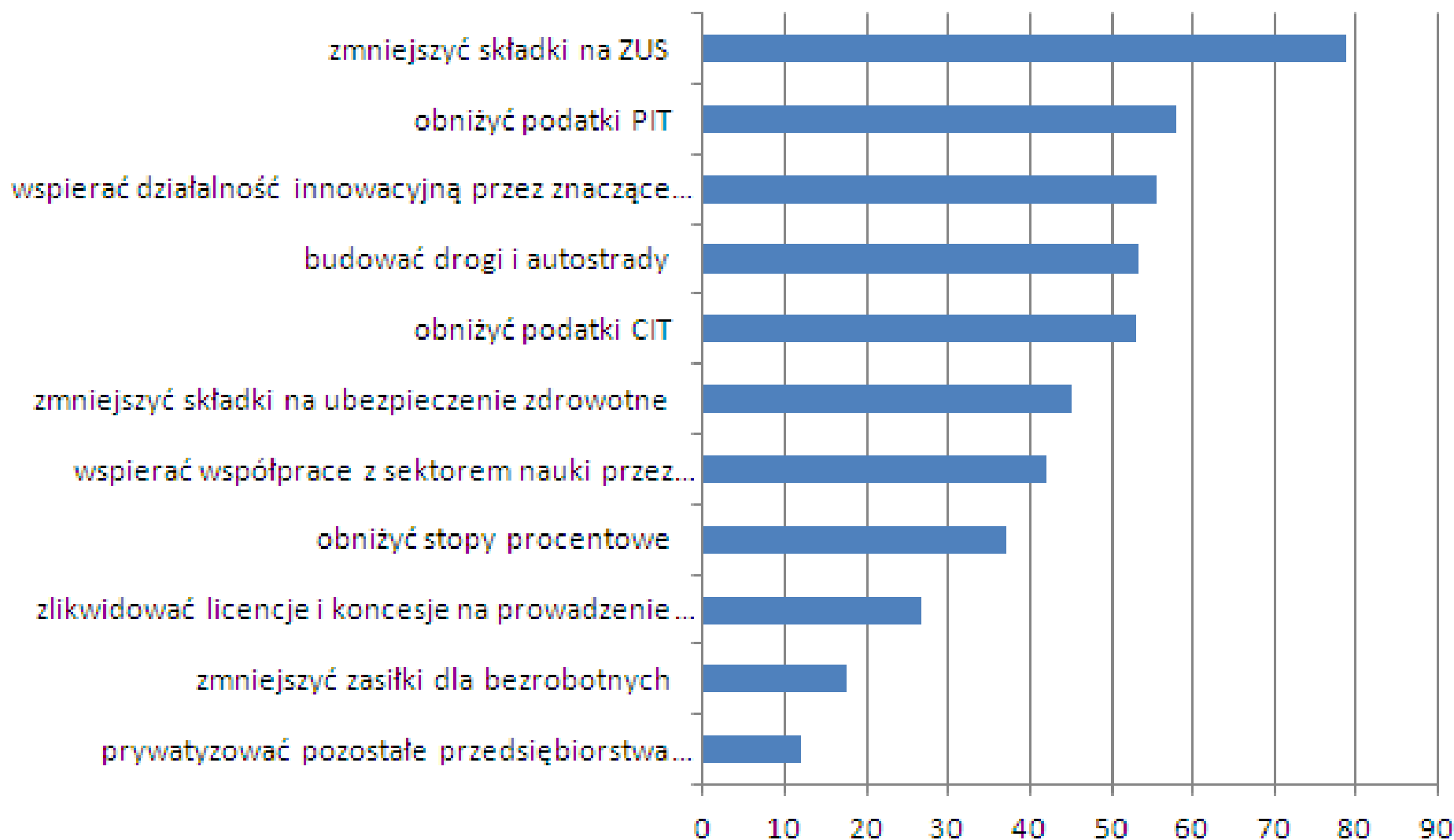

Bariery w opinii przedsiębiorców 5 gmin

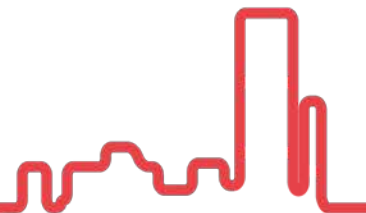

Sugestie zmian wg przedsiębiorców

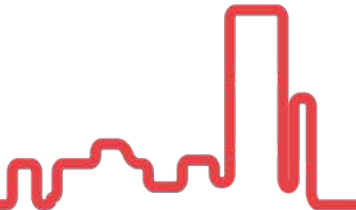

Zmiana w sprawności 1990.-2013

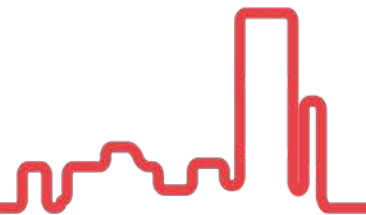
Wskaźniki	Z. Zach	Zab Pru	Zab Ros	Zab Aus
Liczba pierwszych miejsc 1995-1997	17	4	0	4
Liczba pierwszych miejsc 2013	12	14	1	7
Średnia rang 1995-1997	1,56	2,03	3,61	2,14
Średnia rang 2013	1,76	1,93	3,59	2,17

Wnioski z badań ankietowych

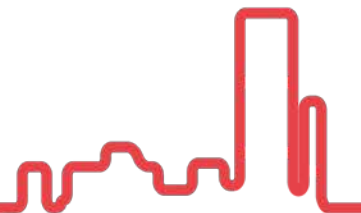
1. Wyraźny proces uczenia się (ale nie wszystkich tak samo szybko!).
2. Dominują postawy roszczeniowe i tradycyjne podejście do zasileń zewnętrznych - mimo dość umiarkowanej oceny efektów wykorzystywania środków UE.
3. Metropolitalny wymiar zróżnicowań tylko w niektórych dziedzinach ważniejszy, niż historyczny.
4. Infrastruktura, infrastruktura, infrastruktura...
5. Ciągłe te same bariery – Centrum niczego się nie uczy?
6. Utrzymujące się podziały porozbiorowe, ale już nieco słabsze
7. Ziemie Zachodnie i Północne prawie doścignięte przez Wielkopolskę, Galicja im prawie dorównała – Kongresówka dalej w tyle.
8. Dlaczego? Być może system podatkowy chroniący rolnictwo ogranicza możliwości samorządów. Plus kapitał ludzki.

Badania przypadków

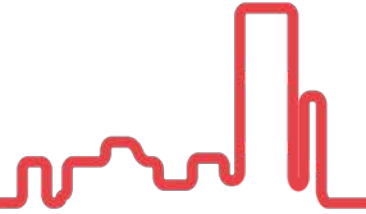
- Gminy sukcesu lat 1990.: Tarnowo Podgórne, Dzierżgoń, Ława, Biłgoraj plus Polanica Zdrój.
- Sukces zawdzięczany głównie liderowi: czy po liderze sukcesu w dalszym ciągu gmina będzie gminą sukcesu?
- Tygodniowe praktyki studenckie – ogólny ogląd, ankiety mieszkańców i przedsiębiorców.

Polanica

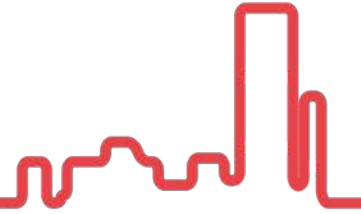
- Polanica Zdrój stanowi przykład lokalnego sukcesu gospodarczego opartego na funkcjach uzdrowiskowych i turystycznych. Wynika to w dużej mierze z korzystnej kombinacji uwarunkowań i czynników wewnętrznych i zewnętrznych.
- Efekt **znaczących inwestycji publicznych** przy dużym udziale środków europejskich, które wykorzystano na podniesienie atrakcyjności turystycznej miejscowości, co przyciągnęło **zewnętrzny kapitał** inwestujący w budowę nowych obiektów noclegowych.
- Stabilna sytuacja sektora uzdrowiskowego finansowanego ze środków publicznych.
- W osiągnięciu sukcesu duży udział miały władze miasta - w tym **istnienie lidera lokalnego**
- **Niepowodzenie współpracy międzygminnej** dotyczącej promocji, organizacji wspólnych imprez, a także tworzenia wspólnych produktów turystycznych – zlikwidowana Turystyczna 6.

Tarnowo Podgórne

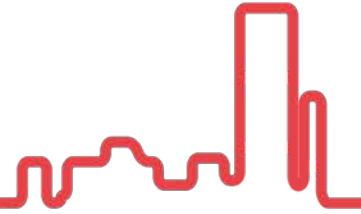
- Utrzymująca się dynamika rozwoju – nie zawsze wiadomo po co ten rozwój.
- Wysokie oceny władz wśród mieszkańców i przedsiębiorców.
- Dobre wykorzystanie środków unijnych.
- W zasadzie – „samograj” umiejętnie podtrzymywany przez następców lidera sukcesu.

Dzierzgoń

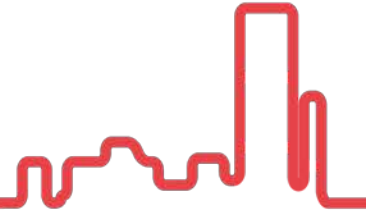
- Gmina, która w początkach transformacji zapowiadała się jako gmina sukcesu, wprowadzając różne innowacje, mimo pewnych osiągnięć w dziedzinie ekologii, niczym szczególnym się obecnie nie wyróżnia.
- Poprawiła się sytuacja przedsiębiorców mimo różnych zastrzeżeń w stosunku do władz centralnych (wysokie podatki) i samorządowych. Brak współpracy ze strony władz gminy (co było pozytywnym wyróżnikiem miasta) mimo istnienia wielu instytucji wsparcia firm.
- Władze są słabo oceniane, dominują postawy roszczeniowe.
- Gmina straciła dynamikę – odejście lidera sukcesu okazało się bariera w dynamizacji rozwoju.

Biłgoraj

- Biłgoraj stanowi przykład sukcesu transformacyjnego, którego skala jednak w ostatnim okresie uległa wyraźnemu osłabieniu.
- **Mała atrakcyjność inwestycyjna** miasta pochodną pogorszenia jego dostępności transportowej przy jednoczesnym braku dużych terenów inwestycyjnych.
- Trudności w porozumieniu między właścicielami potencjalnych gruntów inwestycyjnych a władzami miasta dotyczącego podziału kosztów i korzyści przygotowania nowych terenów pod prowadzenie działalności gospodarczej.
- **Niska innowacyjność** gospodarki miasta, na które składają się tradycyjne branże przemysłowe, pogłębianą emigracją.
- **Brak wizji rozwoju gospodarczego miasta i koncentrowanie się na rozwiązywaniu problemów społecznych.**
- **Wójt gminy i starostwo bardziej aktywne niż burmistrz.**
- **Słaby lider – słaby rozwój, ograniczenie tradycyjnych czynników rozwoju miasta.**

Łąwa

- W świadomości elity miejskiej Łąwa jest i nadal będzie miastem przemysłowym.
- Możliwość tworzenia nowych miejsc pracy w turystyce jest mało znacząca. Niewykorzystana Wielka Żuława.
- Nowy-stary burmistrz znaczącą rolę w swoim programie przydaje wysokim technologiom i inwestycjom w kapitał ludzki – czy jest to realne?
- Szanse na powrót do dynamicznego rozwoju, spowolnionego przez kilka kadencji.

Podsumowanie

- Czynniki rozwoju lokalnego wykryte w latach 90. zachowały swą wagę w latach 2013-2015
- Mobilizacja społeczna w latach 90. wykazywała pośredni związek z rozwojem. Współcześnie jest to związek bezpośredni, ale znaczenie tego czynnika uległo relatywnemu zmniejszeniu.
- Zwiększyło się znaczenie współpracy z przedsiębiorcami.
- W porównaniu z latami 90. znacznie wzrosło znaczenie infrastruktury oraz kapitału zagranicznego.
- Mimo braku bezpośredniego wpływu środków unijnych na rozwój pojawia się hipoteza, iż możliwe jest ich oddziaływanie pośrednie, a ich wpływ uwidoczni się w dłuższej perspektywie czasowej.
- Silny interwencjonizm państwa nakierowany na zmniejszanie nierówności między gminami w zakresie dostępu do usług publicznych zmniejsza potencjalne różnicujące działanie napływu środków unijnych.